

استقرار

نظام جامع

ثبتهای آماری ایران

پس از تصویب کلیات طرح نظام جامع ثبت‌های آماری ایران و احکام مرتبط با آن در جلسه مورخ ۱۳۹۳/۴/۲۳ شورای عالی آمار،

فازهای اجرایی طرح در مرکز آمار ایران به شرح زیر تهیه و ابلاغ شد:

- فاز اول: مطالعه، برنامه‌ریزی و زمینه‌سازی؛
- فاز دوم: جمع‌آوری ثبت‌های اداری مورد نیاز؛
- فاز سوم: ایجاد نظام جامع ثبت‌های آماری ایران و
- فاز چهارم: تولید و انتشار آمارهای ثبتی مبنا و بروزرسانی سیستم.

به منظور پیاده‌سازی نظام جامع ثبت‌های آماری ایران مطابق با فازهای فوق و تشکیل منظم جلساتی برای ایجاد هماهنگی، راهبری و ارائه راهکارهای فنی به دفاتر و دستگاه‌های مرتبط با طرح، ستاد، شورای راهبری و کمیته کارشناسی نظام جامع ثبت‌های آماری ایران در سطح مرکز آمار ایران تشکیل شد.

همچنین برای اجرای طرح، کمیته‌های زیر متناظر با چهار ثبت پایه با مشارکت دستگاه‌های اجرایی مرتبط تشکیل شده است.

- کمیته ثبت جمعیت: محوریت این کمیته بر عهده دفتر جمعیت نیروی کار و سرشماری است.
- کمیته ثبت فعالیت: محوریت این کمیته بر عهده دفتر جمعیت نیروی کار و سرشماری است.
- کمیته ثبت کسب و کار: محوریت این کمیته بر عهده دفتر فرهنگی، بازرگانی و خدمات است.
- کمیته ثبت املاک و مستغلات: محوریت این کمیته بر عهده دفتر صنعت، معدن و زیربنایی است.

براساس برنامه‌های پیش‌بینی شده برای استقرار نظام جامع ثبت‌های آماری ایران، فعالیت‌های کمیته‌های چهارگانه در سال ۱۳۹۹ پیگیری شد. بر این اساس خلاصه گزارش عملکرد این کمیته‌ها به شرح زیر است:

کمیته ثبت جمعیت:

- همکاری با سازمان امور عشایری به منظور طراحی سامانه جمع‌آوری اطلاعات جمعیتی خانوارهای عشایر کوچنده؛
- مطالعه تجربیات ثبت جمعیت کشورها و ارائه گزارش‌های مربوط به آن و
- هماهنگی و برنامه‌ریزی‌های لازم جهت تأمین داده‌های جمعیتی و داده‌های مکانی مورد نیاز ثبت جمعیت همسو با سرشماری ثبتی مبنا.

کمیته ثبت فعالیت:

- انجام فعالیت‌های مرتبط با ثبت فعالیت در ذیل فعالیت‌های سرشماری عمومی نفوس و مسکن ثبتی مبنا پس از ابلاغ تصویب‌نامه هیئت وزیران در تاریخ ۱۳۹۹/۳/۳ و
- برنامه‌ریزی‌های لازم جهت تأمین داده‌های ویژگی‌های جمعیت (آموزش) مورد نیاز آزمایش سرشماری ثبتی مبنا.

کمیته ثبت املاک و مستغلات:

- دریافت و بررسی گزارشات استان‌ها از پیشرفت عملیات میدانی طرح رفع مغایرت نقاط روستایی؛
- دریافت نسخه جدید ژئوکدپستی از شرکت پست ج.ا.؛

- نظارت بر اتصال ژئوکدپستی به بلوک‌های آماری و
- تعیین تکالیف سازمان‌ها و دستگاه‌ها در راستای تحقق برنامه ملی توسعه آمار کشور و اجرای سرشماری ثبتی‌مبنا.

کمیته ثبت کسب و کار

- مکاتبه و دریافت فایل اطلاعات چارچوبی دستگاه‌های اجرایی «مرکز امور اصناف و بازرگانان وزارت صمت»، «بیمه سلامت ایرانیان» و ...؛
- بررسی فنی فایل سازمان امور مالیاتی و مرکز امور اصناف و بازرگانان وزارت صمت به منظور پاکسازی اطلاعات چارچوبی موجود از قبیل کدپستی، موارد تکراری و ... و آماده‌سازی فایل برای مراحل بعدی؛
- دریافت کدهای یکتا از سازمان امور مالیاتی و انتساب کدهای ISIC به آن‌ها و اعمال آن در کل فایل چارچوبی و نیز کدگذاری مواردی که با این روش کدگذاری نشده است؛
- راستی‌آزمایی کدهای منتسب شده به فایل مالیاتی بر اساس انتخاب نمونه‌هایی از تمامی کدهای چهار رقمی موجود در فایل و بررسی صحت کدگذاری فایل سازمان مالیاتی؛
- پالایش و تلفیق فایل سازمان امور مالیاتی و مرکز امور اصناف؛
- پالایش و بررسی فایل اتاق اصناف ایران و انتساب کد ISIC4 به آن؛
- پالایش و بررسی فایل شرکت پست؛
- دریافت و پالایش فایل جدید شرکت پست جمهوری اسلامی ایران و انتساب کدهای ISIC به آن‌ها؛
- دریافت و پالایش فایل جدید سازمان امور مالیاتی و انتساب کدهای ISIC به آن‌ها؛
- تلفیق فایل اتاق اصناف ایران با سازمان امور مالیاتی و شرکت پست جمهوری اسلامی و
- تجهیز اطلاعات تحت ماده ۶۳ کسب و کار.

اطلاعات جمعیتی عشایر کوچنده

خانوارهای عشایر کوچنده یکی از تولیدکنندگان اصلی محصولات دامی هستند. از آنجا که سهم قابل توجهی از گوشت قرمز کشور توسط این جامعه تولید می‌شود، داشتن اطلاعات به‌روز و با کیفیت برای سیاست‌گذاری در امر تولید و واردات و صادرات گوشت قرمز مهم است. به منظور شناسایی خانوارهای عشایر کوچنده و تأمین نیازهای آماری، سه سرشماری در سال‌های ۱۳۶۶، ۱۳۷۷ و ۱۳۸۷ با عنوان سرشماری اجتماعی-اقتصادی عشایر کوچنده کشور اجرا و نتایج آن منتشر شده است. با تغییر روش جمع‌آوری اطلاعات از سنتی به مدرن، سرشماری عشایر کوچنده نیز دستخوش تغییراتی شد. در سال ۱۳۹۷ از سازمان امور عشایر ایران درخواست شد سامانه‌ای به منظور ثبت اطلاعات خانوارهای عشایری طراحی نماید. این سازمان با هدایت مرکز آمار ایران اولین سامانه ثبت اطلاعات خانوارهای عشایر کوچنده را در زمستان ۱۳۹۷ طراحی و ثبت اطلاعات خانوارهای عشایری و جمع‌آوری و ریزداده‌ها تا خرداد ۱۳۹۸ ادامه یافت. سازمان امور عشایر اطلاعات خانواری جامعه عشایر کوچنده را به منظور کنترل و صحت‌سنجی در بهمن سال ۱۳۹۸ در اختیار مرکز آمار ایران قرار داد. مرکز آمار ایران طی بررسی داده‌ها از طریق ساختار داده‌ها و همچنین اتصال آن‌ها از طریق کد ملی به

۱۴ پایگاه اطلاعاتی دستگاه‌های اجرایی موجود در مرکز آمار ایران، ریز داده‌های جمع‌آوری شده را بررسی و اشکالات آن‌ها را طی چند مرحله برطرف نمود. بدین ترتیب ثبت پایه جمعیت عشایر کوچنده کشور با جمعیت ۱,۱۰۸,۶۴۰ نفر شامل ۵۹۰,۷۵۹ مرد و ۵۱۷,۸۸۱ زن ایجاد و در اول آبان ماه ۱۳۹۹، روز ملی آمار و برنامه‌ریزی، رونمایی شد.

طرح اختصاص شناسه ملی کسب و کار

به موجب «تبصره ۲ ماده ۶ برنامه پنج‌ساله آمار کشور (۱۳۹۴-۱۳۹۰)»، «ماده ۶ قانون بهبود مستمر فضای کسب و کار»، مرکز آمار ایران مکلف است با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط، ضمن تهیه طرح عملیاتی برای اختصاص شناسه ملی کسب و کار، پایگاه پویای اطلاعات آماری مربوط را نیز تشکیل دهد. از این رو «طرح اختصاص شناسه ملی کسب و کار» از سال ۱۳۸۹ در دستور کار مرکز آمار ایران قرار گرفته است ولی به دلیل آماده نبودن زیرساخت‌های لازم، وجود برخی نقاط ضعف در فرایندهای اداری و کامل نبودن پایگاه‌های اطلاعاتی مرتبط با کسب و کار، با فراز و نشیب‌های زیادی مواجه شده است. در سال ۱۳۹۴، «طرح اختصاص شناسه ملی کسب و کار» پس از تدوین توسط مرکز آمار ایران، در پنجاه و سومین جلسه شورای عالی آمار در حضور جناب آقای دکتر نوبخت ارائه شد و به تصویب رسید. در سال ۱۳۹۶، این طرح در قالب برنامه استقرار نظام جامع ثبت‌های آماری ایران پیگیری و با توجه به قرابت این طرح با مأموریت‌های مرکز ملی پایش کسب و کار کشور، هماهنگی‌هایی با معاونت اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی به منظور تدوین تصویب‌نامه توسط هیئت محترم دولت انجام شد. در سال ۱۳۹۷ با همکاری معاونت اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات پیش‌نویس تصویب‌نامه "اختصاص شناسه ملی به مجوزها و کسب و کارهای کشور" تدوین و در تاریخ ۱۳۹۷/۴/۶ جهت استحضار جناب آقای دکتر نوبخت رییس محترم سازمان برنامه و بودجه کشور و به منظور تصویب در هیئت محترم دولت ارسال گردید. بنا به صلاحدید ایشان، پیش‌نویس مذکور مجدداً برای بررسی در دستور کار کمیسیون تخصصی شورای عالی آمار گرفت و پس از بررسی در جلسه ۱۰۷ مورخ ۱۳۹۷/۷/۹ کمیسیون تخصصی و جلسه ۵۸ مورخ ۱۳۹۷/۸/۲۸ شورای عالی آمار به تصویب رسید. در نهایت در تاریخ ۱۳۹۷/۱۰/۳ جناب آقای دکتر نوبخت پیش‌نویس تصویب‌نامه را جهت طرح در هیئت محترم دولت، برای جناب آقای دکتر جهانگیری ارسال نمودند. در سال ۱۳۹۸، بررسی پیش‌نویس تصویب‌نامه مزبور ابتدا به کمیسیون اقتصاد و پس از آن به کمیسیون امور اجتماعی و دولت الکترونیک هیئت دولت محول شد. چهار جلسه کارشناسی کمیسیون امور اجتماعی در این خصوص برگزار گردید که نتیجه آن اعمال برخی اصلاحات در متن پیش‌نویس تصویب‌نامه از سوی کمیته کارشناسی بود.

در سال ۱۳۹۹، مصوبه شناسه ملی کسب و کار با همکاری وزارت امور اقتصادی و دارایی مورد بازنگری قرار گرفت و تولید و اختصاص شناسه یکتای مجوزهای کسب و کار به تصویب هیئت محترم وزیران رسید. بر اساس این مصوبه وزارت امور اقتصادی و دارایی از طریق درگاه ملی مجوزهای کشور، مجری ارائه شناسه یکتای مجوزهای کسب و کار شد.

امکان‌سنجی استفاده از اظهارنامه‌های مالیاتی به عنوان منبع اصلی تولید حساب‌های ملی و منطقه‌ای

حساب‌های ملی و منطقه‌ای یکی از آمارهای رسمی است و مطابق با قانون مرکز آمار ایران، این مرکز موظف به تهیه این حساب‌ها است. برای تولید حساب‌های ملی و منطقه‌ای، هر سال نیاز به منابع آماری زیادی از جمله اطلاعات ثبتی دستگاه‌ها، صورت‌های مالی

برخی شرکتها و اجرای طرحهای آماری است. یکی از بهترین منابعی که می‌تواند به عنوان یک کلان داده، منبع اصلی تهیه حسابهای ملی و منطقه‌ای باشد اطلاعات مالی اشخاص حقوقی فعال در اقتصاد می‌باشد. سازمان امور مالیاتی در حال حاضر با تهیه اظهارنامه‌های الکترونیکی دارای بهترین اطلاعات مالی است. گرچه نیازمند تکمیل و بهبود بیشتر اظهارنامه‌ها است ولی اگر این اطلاعات با حفظ اصل محرمانگی در اختیار مرکز آمار ایران قرار گیرد گامی بزرگ در راستای نوین‌سازی نظام آماری برداشته خواهد شد.

طبق جلسه‌ای که با سازمان امور مالیاتی در تاریخ ۱۳۹۹/۱۱/۸ برگزار شد مقرر گردید چند سؤال به اظهارنامه‌های مالیاتی سال ۱۴۰۰ به بعد اضافه گردد تا محاسبه ارزش افزوده رشته فعالیت‌ها بر اساس اظهارنامه‌های مالیاتی در آینده صورت گیرد و همچنین مقرر شد سازمان امور مالیاتی اقلام و اطلاعات مورد نیاز مرکز آمار ایران را به صورت طبقه‌بندی شده رشته فعالیتی (ISIC) در اختیار این مرکز قرار دهد. بزرگترین دستاوردی که این راه برای نظام آماری دارد کاهش هزینه‌های طرح‌های آمارگیری مختص حسابهای ملی است.

طراحی سامانه استخراج ارزش افزوده فعالیت اقتصادی اصناف کشور با محوریت نوین‌سازی و آمار ثبتی و رسمی

یکی از مشکلاتی که همواره برای جمع‌آوری اطلاعات آماری از پاسخگویان در طرح‌های کارگاهی مطرح بوده، نحوه تعامل پرسشگر و پاسخگو و اعتماد به داده‌هایی است که ارائه می‌شود. متأسفانه هر سال این تعامل و اعتماد رو به کاهش است و باید راه حل جدیدی برای جمع‌آوری اطلاعات پیشنهاد داد. این طرح بر آن است تا روش جدید برای این مشکلات پیدا کند. در این طرح پس از بررسی‌های میدانی و مطالعات کتابخانه‌ای و نیز تجربیات کارشناسی مرکز آمار ایران و دستگاه‌های اجرایی، به دنبال سامانه‌ای است تا بر اساس آن کارگاه‌ها با مراجعه به آن، اطلاعات مربوط به گردش مالی خود تکمیل نمایند و با جمع‌آوری این اطلاعات، شاخص‌های مهم اقتصادی بر اساس فعالیت‌های قابل محاسبه است. این سامانه ابتدا برای محاسبه شاخص‌های مهم اقتصادی اصناف کشور به کار گرفته می‌شود و سپس می‌توان برای سایر بخش‌ها نیز عملی شود. پس از مطالعات و تجربیات کارشناسی مرکز آمار ایران و اتاق اصناف کشور، چارت تفصیلی نحوه جمع‌آوری اطلاعات تهیه می‌شود، سپس کدهای ISIC مربوط به اصناف کشور بررسی و ساماندهی می‌شود. طراحی مدل مفهومی برای مشخص شدن فرایند کار از دیگر مراحل کار است همچنین روش محاسبه متغیرهای اساسی از جمله ارزش افزوده بخش اصناف و نهادهای دیگر کشور نیز بررسی می‌شود. برای این منظور روش طراحی سامانه، نرم‌افزارها و زیرساخت‌ها شبکه‌ای مرتبط با فرایند استخراج مشخص می‌شود و در پایان به صورت آزمایشی، طرح در چند کد اجرا خواهد شد تا بر اساس آن بتوان یک سامانه جامع برای جمع‌آوری اطلاعات طراحی کرد و در پایان راهنمای جمع‌آوری اطلاعات برای فعالان اقتصادی تدوین شود.

طراحی سامانه تحت وب برای گردآوری اطلاعات کارگاه‌های دارای فعالیت تحقیق و توسعه

روش‌های تولید آمار از گذشته تا کنون توسعه زیادی پیدا کرده است. از روش‌های کاغذی و رودررو تا آمارگیری تلفنی و وب و .... روش‌های سنتی دارای معایب و اشکالاتی است که از آن جمله می‌توان به خوداظهاری، هزینه‌های بالای اجرای طرح و کاهش سرعت از مرحله جمع‌آوری اطلاعات به استخراج نتایج، بروز خطا در انتقال اطلاعات به پرسشنامه و از آنجا به رایانه، عدم کنترل فنی مناسب بر صحت اطلاعات اظهار شده، نحوه تعامل پرسشگر و پاسخگو و اعتماد به داده‌های ارائه شده که متأسفانه هر ساله این تعامل و اعتماد

رو به کاهش است و همچنین بحران‌ها و حوادث اجتماعی- اقتصادی مانند شیوع ویروس کووید-۱۹ و مشکلاتی که در جمع‌آوری اطلاعات از طریق مراجعه مستقیم وجود دارد، سبب می‌شود تا روشی جدید برای آمارگیری پیشنهاد شود.

در این طرح پس از بررسی‌های میدانی و مطالعات کتابخانه‌ای و نیز تجربیات کارشناسی، سامانه‌ای پیشنهاد شده تا کارگاه‌های دارای فعالیت تحقیق و توسعه، اطلاعات مربوط به گردش مالی پروژه‌های تحقیقاتی بر حسب نوع آن، مشخصات محققان و کارکنان مرتبط با پروژه‌های خود را تکمیل نمایند و با جمع‌آوری این اطلاعات، شاخص‌های مهم تحقیق و توسعه، بر اساس فعالیت کارگاه‌ها قابل محاسبه باشد.

از ویژگی‌ها و مزیت‌های طراحی این سامانه می‌توان به قابلیت جمع‌آوری غیر کاغذی و الکترونیکی اطلاعات، امکان انتخاب و یا درج خودکار برخی متغیرهای کلیدی مانند کدپستی و کد ISIC برای پاسخگو، محاسبه متغیرهای مهم از جمله تعداد محقق به تفکیک جنس، مدرک و گروه تحصیلی، نوع پروژه‌ها و هزینه به تفکیک پروژه، امکان انواع گزارش‌گیری و ایجاد جداول متقاطع مورد نیاز کاربران، تسریع در تهیه آمار مورد نیاز، دقت بالا در اطلاعات اخذ شده از کارگاه‌ها به واسطه تعبیه ابزارهای کنترلی برای صحت‌سنجی برخط اطلاعات، به‌روز نگه داشتن اطلاعات، پوشش بیشتر کارگاه‌های کشور (از لحاظ کمی) و ... اشاره کرد.

پس از مطالعات و تجربیات کارشناسی، چارت تفصیلی نحوه جمع‌آوری اطلاعات طراحی شده و روش محاسبه متغیرهای اساسی از جمله تعداد محقق تمام‌وقت، هزینه تحقیقاتی به تفکیک نوع پروژه (بنیادی، کاربردی و توسعه‌ای)، هزینه جاری و سرمایه‌ای و منابع تأمین هزینه پروژه در قالب یک فرایند قابل محاسبه خواهد بود، همچنین طراحی سامانه، نرم‌افزارها و زیرساخت‌ها شبکه‌ای مرتبط با فرایند استخراج مشخص نیز به صورت کامل مشخص شده است و در پایان به صورت آزمایشی، برای طرح ابتدا در سطح یک استان اجرا خواهد شد و سپس در سطح کل کشور عملیاتی خواهد شد تا بر اساس آن بتوان نقاط قوت و ضعف سامانه را شناسایی کرد و بر اساس این فرایند یک سامانه جامع برای جمع‌آوری اطلاعات و استخراج نتایج یک طرح آماری ارائه شود. در پایان راهنمای جمع‌آوری اطلاعات برای جامعه علمی کشور تدوین می‌شود.